

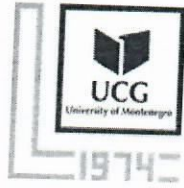
УНИВЕРЗИТЕТ ЦРНЕ ГОРЕ
ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ

Данила Бојовића бб

П.ф. 91

81400 Никшић

Nikšić

UNIVERSITY OF MONTENEGRO
FACULTY OF PHILOSOPHY

Danila Bojovića bb

P.O. Box 91

CG-81400

Tel.: +382 40 243 921, 243 913,

Fax: +382 40 247 109,

e-mail: ff@ucg.ac.me

№ 01-4543

9.12.2024.

UNIVERZITET CRNE GORE

Odbor za doktorske studije

Poštovani,

Dostavljam vam Odluku o ocjeni podobnosti doktorske teze i kandidata, mr Rejhana Kalača.

UNIVERZITET CRNE GORE
DEKANKA
Tatjana Novović
Prof. dr Tatjana Novović
Filozofski fakultet

OCJENA PODOBNOSTI DOKTORSKE TEZE I KANDIDATA

OPŠTI PODACI O DOKTORANDU	
Titula, ime i prezime	Mr Rejhan Kalač
Fakultet	Filozofski fakultet UCG
Studijski program	Sociologija
Broj indeksa	3/23
Podaci o magistarskom radu	Naziv magistarskog rada: Sociološko istraživanje migracija stanovništva opštine Rožaje Naučna oblast: Migracije. Institucija na kojoj su završene magistarske studije: Filozofski fakultet UCG, Nikšić Godina završetka: 2022. godina Srednja ocjena: A (9.87).
NASLOV PREDLOŽENE TEME	
Na službenom jeziku	Sociološka analiza uticaja socio-ekonomskih faktora na migracije stanovništva sjevernog regiona Crne Gore
Na engleskom jeziku	Sociological analysis of the influence of socio-economic factors on population migration in the northern region of Montenegro
Datum prihvatanja teme i kandidata na sjednici Vijeća organizacione jedinice	Tema je prihvaćena na sjednici Vijeća Filozofskog fakulteta održanoj 04.10.2024. godine
Naučna oblast doktorske disertacije	Sociologija
Za navedenu oblast matični su sljedeći fakulteti	
(upišite matične fakultete) Filozofski fakultet, Studijski program za sociologiju	
A. IZVJEŠTAJ SA JAVNE ODBRANE POLAZNIH ISTRAŽIVANJA DOKTORSKE DISERTACIJE	
Kandidat je pristupio javnoj odbrani polaznih istraživanja koja je održana na Filozofskom fakultetu UCG u Nikšiću 20. 11. 2024. s početkom u 10 h i završetkom u 11 h. Izlaganje je završio u 10.25h nakon čega je uspješno odgovorio na sva pitanja članova komisije. Posebno ističemo spremnost kandidata da usvoji sugestije članova komisije usmjerene na dodatno poboljšavanje kvaliteta buduće disertacije.	
B. OCJENA PODOBNOSTI TEME DOKTORSKE DISERTACIJE	
B1. Obrazloženje teme Migracioni procesi su karakteristični za Crnu Goru i region, naročito od 90-ih prošlog vijeka, kada su u samom žarištu društvenih promjena. Za Crnu Goru značaj teme migracija je višestruk. Našu državu decenijama unazad karakterišu kompleksni migracioni procesi. Migracije su povezane sa krucijalnim društvenim tokovima kao što su razvojni procesi zemlje, ali i problemima kao što su siromaštvo i neravnomjerni regionalni razvoj, na šta ima značajan uticaj njen geografski i međunarodno-politički položaj.	

Osnovni motiv odabira teme „Sociološka analiza uticaja socio-ekonomskih faktora na migracije stanovništva sjevernog regiona Crne Gore“ je aktuelnost migracija u naučnim, političkim, ekonomskim i drugim krugovima. Takođe, neupitna je i značajnost samog fenomena migracija, koji je sa aspekta sociološke nauke, u Crnoj Gori nedovoljno istražen. Migracije su, naročito prisutne u sjevernom regionu Crne Gore gdje planiramo da sprovedemo naše istraživanje. Negativni demografski trendovi, odnosno pad broja stanovnika u ovom regionu, zahtijevaju sociološku analizu i sprovođenje praktičnih koraka u suzbijanju njihovih posledica. Rezultati popisa iz 2023. godine nam govore o padu broja stanovnika u sjevernim opštinama, što je prvenstveno posledica sveukupnih negativnih demografskih procesa, a naročito migracija, gdje je negativan prirodni priraštaj dodatno pojačan iseljavanjem mladih ljudi iz ovog regiona.

B2. Cilj i hipoteze

Istraživački cilj našeg rada je ispitivanje stavova iseljenika o socio-ekonomskim faktorima koji su uticali na migraciju stanovništva sjevernog regiona. Istraživački cilj je kompleksan, i biće operacionalizovan kroz sledeće istraživačke zadatke: utvrditi osnovne motive iseljavanja stanovništva iz sjevernog regiona; ispitati da li se radi o motivima ekonomske prirode, da li je motiv lično usavršavanje i napredovanje, da li se radi o porodičnom pripajanju ili nekom drugom motivu i to prema socio-demografskim karakteristikama ispitanika; utvrditi koje su to zemlje u koje najčešće emigrira stanovništvo Sjevernog regiona Crne Gore, koji su razlozi odabira upravo tih zemalja, kada se radi o spoljnim migracijama a kada je riječ o unutrašnjim migracijama, u koje gradove Crne Gore se najčešće odlazi i zbog kojih razloga; ispitati odnos dijaspore prema zemlji porijekla, odnosno koliko često dolaze, da li pomažu svojoj porodici koja je ostala da živi u zemlji porijekla, da li pomažu razvoju mjesta porijekla i slično; ispitati posledice migracionih procesa po sjeverni region Crne Gore; ispitati proces prilagođavanja iseljenika na novu sredinu; ispitati koje su poteškoće u početnom periodu života u novoj sredini; ispitati da li kod iseljenika postoji ideja o povratku u zemlju porijekla i slično.

Naučni cilj istraživanja će doprinijeti boljem razumijevanju fenomena migracija stanovništva sjevernog regiona Crne Gore, doći do bližih naučnih saznanja o uzrocima emigracionih kretanja iz sjevernog regiona, posledicama emigracionih kretanja, pravcima kako unutrašnjih tako i spoljašnjih migracija.

Depopulacija sjevernog regiona Crne Gore je sve vidljivija kroz pad broja stanovnika, pa tako imamo i naselja bez stanovništva. Nepovoljni uslovi života i rada, nerazvijena socijalna i saobraćajna infrastruktura, neravnomjeran regionalni razvoj je uticao da veliki dio stanovništva potraži bolje uslove života i perspektivniju sredinu u drugim državama i razvijenijim regionima unutar Crne Gore.

Opšta hipoteza:

H0 Socio-ekonomski faktori odlučujuće utiču na karakter i intezitet migracija stanovništva sjevernog regiona Crne Gore.

Posebne hipoteze:

H1 Nizak materijalni standard u opštinama sjevernog regiona uzrok je iseljavanja stanovništva

H2 Nemogućnost zapošljavanja uzrok je iseljavanja stanovništva

H3 Nemogućnost kvalitetnog obrazovanja i usavršavanja je uzrok iseljavanja stanovništva

H4 Siromaštvo kulturnih i sportskih sadržaja uzrok je iseljavanja stanovništva

H5 Politička klima je uzrok iseljavanja stanovništva

H6 Mladi ljudi su najčešće emigranti iz sjevernog regiona Crne Gore

H7 Najčešće zemlje prijema su zemlje Zapadne Evrope

H8 Iseljenici ekonomski pomažu zemlju porijekla

H9 Migracioni procesi su doveli do pada broja stanovnika

Hipoteze će biti testirane logičko-teorijskom i statističkom analizom na osnovu podataka dobijenih putem iskustvenog istraživanja

B3. Metode i plan istraživanja

U prvoj fazi rada usredsređićemo se na proučavanje i analizu raznovrsne literature koja se bavi migracionim procesima i socio-ekonomskim uslovima u Crnoj Gori krajem XX i početkom XXI vijeka. Analiziraće se strana i domaća literatura koja se odnosi na određenje migracija i vrstama migracija, uzrocima i poslasticama migracija na globalnom i regionalnom nivou. U ovoj fazi ćemo doći do opštih teorijskih znanja o migracijama i najznačajnijim migracionim teorijama koja će nam kasnije pomoći da razumijemo fenomen migracija u sjevernom dijelu Crne Gore, kao i da na uspješan način analiziramo podatke do kojih ćemo doći empirijskim istraživanjima. Takođe, analiziraćemo rezultate relevantnih empirijska istraživanja iz regiona i na taj način uvidjeti sličnosti i razlike, i osobenosti savremenih migracija iz zemalja regiona. Koristićemo statističke podatke MONSTAT-a, podatke o Popisima stanovništva: 1991, 2003, 2011, 2023. godine, Statističke godišnjake, Mjesečne statističke preglede i ostale podatke. MONSTAT nam može pomoći podacima za unutrašnje migracije, dok za spoljašnje migracije nema podataka. Koristićemo i dokumentaciju drugih institucija, kao što je na primjer Strategija saradnje sa dijasporom – iseljenicima za period 2020 – 2023. godine.

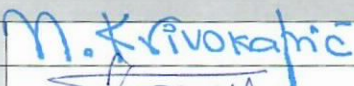
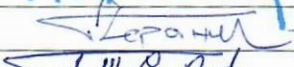
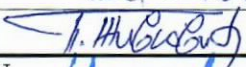
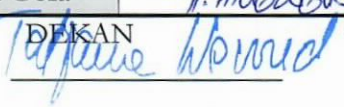
Za potrebe našeg rada sprovedaćemo empirijsko istraživanje u kojem ćemo koristiti metodu fokus grupnog istraživanja i metodu anketnog istraživanja.

Metod fokus grupnog istraživanja će imati za cilj da utvrdi socio-ekonomske uslove u opštinama sjevernog regiona Crne Gore kao i razloge zbog kojih stanovnici ovih opština napuštaju mjesto svog rođenja. Ciljna grupa će biti sačinjena od ispitanika koji razmišljaju o preseljenju u neku drugu zemlju i povratnicima. Fokus grupni razgovor će ohuhvatiti ispitanike oba pola, starosti preko 18 godina, svih obrazovnih kategorija, zaposlene i nezaposlene ispitanike, iz grada i sela. Istraživanje će uključiti opštine Pljevlja, Bijelo Polje, Berane, Rožaje i Plav u kojima će se sprovesti po dva fokus grupna razgovora.

Fokus grupni razgovori u sjevernim opštinama će se odvijati sa grupama od 8 do 10 ispitanika. Od učesnika se očekuje da iskažu svoja mišljenja i stavove ili da opišu svoja ili iskustva drugih ljudi. U scenariju planiramo razgovor o tri teme a to su: Socio-ekonomski i kulturni uslovi gradova u kojima ispitanici žive, faktori koji bi mogli uticati na iseljavanje, faktori koji bi mogli uticati na ostanak u zemlji. Grupni razgovori će biti snimani u audio formatu, a zatim će biti transkibovani kako bi se mogli analizirati.

Pored fokus grupnog istraživanja, biće sprovedeno i online anketno istraživanje. Ono će uključiti populaciju iseljenika od 18 i više godina, a biće sprovedeno na uzorku od 300 ispitanika. Metodu anketnog upitnika ćemo sprovesti sa migrantima iz opština sjevernog regiona Crne Gore, i to u: Pljevljima, Bijelom polju, Beranama, Rožajama i Plavu. Prvu cjelinu će činiti pitanja koja se odnose na socio-demografska obilježja ispitanika, druga cjelina pitanja biće vezana za faktore koji su uticali na iseljavanje, treću cjelinu će činiti pitanja vezana za proces prilagođavanja novoj sredini, četvrtu cjelinu će činiti pitanja koja će se odnositi na vezu iseljenika sa zemljom porijekla. Za formulisanje pitanja vezanih za predmet istraživanja pomoći će nam dodatno prethodno istraživanje fokus grupnom metodom kao i istraživanja sličnog tipa u regionu.

B4. Naučni doprinos Istraživanje koje sprovodimo u našem radu i sam rad, doprinijeće boljem razumijevanju migracionih procesa u Crnoj Gori, naročito njegovog sjevernog dijela. Znanja do kojih bismo došli će biti vezana za uzroke iseljavanja, utvrđivanje dominantnih država destinacija, utvrđivanje samog procesa emigracije, zatim procesa prilagođavanja novoj sredini, i posledica iseljavanja po opštine iz kojih su emigranti. Takođe, ovim istraživanjem bismo došli do značajnih informacija vezanih za odnos iseljenika prema državi Crnoj Gori. Pošto je u pitanju naučno i sociološki prilično neistražen fenomen kod nas, navedena saznanja bi bila referentna tačka za sva buduća istraživanja migracija stanovništva Crne Gore. Fenomen migracija do sada nije istraživao u Crnoj Gori metodom fokus grupnog intervjua, a rijetka su i anketna istraživanja na ovu temu. Zahvaljujući ovim istraživačkim metodama doći ćemo do saznanja koje će nam omogućiti bolje razumijevanje i objašnjenje migracionih procesa, a na taj način bismo doprinijeli i metodološkom razvoju istraživanja migracija. Navedena znanja bi u velikoj mjeri mogla pomoći državnim institucijama da bolje razumiju proces migracija i da ih koriste za neke praktične korake i akcije. Opštine sjevernog regiona po preliarnim podacima o popisu stanovništva iz 2023. godine, nastavljaju sa padom stanovništva koji je otpočeo 90-ih godina prošloga vijeka. Višedecenijski negativni demografski trendovi imaju za posledicu veliki pad broja stanovnika i povećanje prosječne starosti stanovnika sjevernog regiona Crne Gore. Takva demografska slika nije povoljna za buduću socijalni i ekonomski razvoj, tako da nam navedeno stanje govori da će se negativni trendovi nastaviti ukoliko se ne prošire znanja o njima i ne preuzmu konkretni koraci za poboljšanje života stanovnika sjevernog regiona.
B5. Finansijska i organizaciona izvodljivost istraživanja Istraživanje sprovodi sam doktorand na čiji teret idu sva finansijska opterećenja terenskog rada. U saradnji sa mentorom će biti jasno isplanirana organizacija teorijskog kao i terenskog istraživanja koje obuhvata sprovođenje fokus grupnog i anketnog istraživanja.
Mišljenje i prijedlog komisije Komisija smatra da se predložena tema disertacije može prihvatiti te da se kandidatu mr Rejhanu Kalaču dozvoli nastavak doktorsko studija.
Prijedlog izmjene naslova Ne
Prijedlog promjene mentora i/ili imenovanje drugog mentora Ne
Planirana odbrana doktorske disertacije Ljetnji semestar 2026.
Izdvojeno mišljenje (popuniti ukoliko neki član komisije ima izdvojeno mišljenje) Ime i prezime
Napomena (popuniti po potrebi)
ZAKLJUČAK

Predložena tema po svom sadržaju odgovara nivou doktorskih studija	DA	
Tema je originalan naučno-istraživački rad koji odgovara međunarodnim kriterijumima kvaliteta disertacije	DA	
Kandidat može na osnovu sopstvenog akademskog kvaliteta i stečenog znanja da uz adekvatno mentorsko vođenje realizuje postavljeni cilj i dokaže hipoteze	DA	
Komisija za ocjenu podobnosti teme i kandidata		
Doc. dr Nataša Krivokapić, mentor, Filozofski fakultet. Crna Gora		
Prof. dr Goran Čeranić, Filozofski fakultet. Crna Gora		
Doc. dr Predrag Živković, UCC, Filozofski fakultet. Crna Gora		
U Nikšiću, 22.11.2024.	 MP	 DEKAN

PRILOG

PITANJA KOMISIJE ZA OCJENU PODOBNOSTI DOKTORSKE TEZE I KANDIDATA	
Prof. dr Goran Ćeranić	1. Da li će se i na koji način pristupiti analizi normativnih akata u CG kojima se reguliše reintegracija vraćenih osoba. 2.Da li postoji razlika u religijskoj pripadnosti onih koji se iseljavaju sa sjevera CG, i ako postoji u čemu se ona ogleda.
Doc. dr Predrag Živković	1. Objasnite geopolitički aspekt savremenih migratornih kretanja? 2. Pojasnite sociološku i književnu korelaciju iliti pozadinu savremenih teorija o migracijama i fenomena Megalopolisa (M. Crnjanski, M. Lompar, S. Vladušić)?
Doc. dr Nataša Krivokapić, mentor	1. Kakve će posledice najavljeni ulazak Crne Gore u EU imati na migracije u Sjevernom regionu Crne Gore 2. Pojasnite kakve podatke očekujete da ćete dobiti upotrebom fokus-grupnog istraživanja a kakve anketnim istraživanjem.
PITANJA PUBLIKE DATA U PISANOJ FORMI	
(Ime i prezime)	
(Ime i prezime)	
(Ime i prezime)	
ZNAČAJNI KOMENTARI	

UNIVERZITET CRNE GORE

Filozofski fakultet

Broj: 01-4350

Nikšić, 2. 12. 2024.

Na osnovu čl. 64 stav 2 tačka 9 i 65 stav 2 Statuta Univerziteta Crne Gore i člana 35 Pravila doktorskih studija, Vijeće Filozofskog fakulteta je na sjednici 29. 11. 2024. godine donijelo

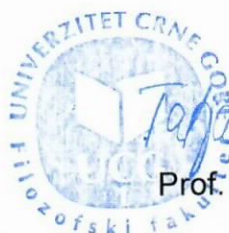
ODLUKU

Usvaja se Izvještaj Komisije za ocjenu podobnosti doktorske teze pod nazivom **Sociološka analiza uticaja socio-ekonomskih faktora na migracije stanovništva sjevernog regiona Crne Gore** i kandidata mr Rejhana Kalača (D1).

Obrazloženje

Vijeće Filozofskog fakulteta je na sjednici održanoj 29.11. 2024. godine razmotrilo Izvještaj Komisije za ocjenu podobnosti doktorske teze **Sociološka analiza uticaja socio-ekonomskih faktora na migracije stanovništva sjevernog regiona Crne Gore** i kandidata mr Rejhana Kalača i isti prihvatilo.

Na osnovu izloženog odlučeno je kao u dispozitivu.

DEKANKA

Prof. dr Tatjana Novović

Dostaviti:

- Senatu Univerziteta Crne Gore
- Odboru za doktorske studije
- Uz Zapisnik sa sjednice Vijeća
- a/a

UNIVERZITET CRNE GORE

FILOZOFSKI FAKULTET

DOKTORSKE STUDIJE

ZAPISNIK

o obrazloženju Polaznih istraživanja

Rejhan Kalač _____, rođen 07.08. 1997. _____ u _Rožajama_____

indeks br. 3/23 _____ pristupio je dana 20.11.2024. godine odbrani Polaznih istraživanja o temi:

Sociološka analiza uticaja socio-ekonomskih faktora na migracije stanovništva sjevernog regiona Crne Gore.

Komisija u sastavu:

1. Prof. dr Goran Čeranić, predsjednik
2. Doc. dr Nataša Krivokapić, mentor
3. Doc. dr Predrag Živković, član

Ocijenila je da je kandidat Rejhan Kalač uspješno izložio sadržaj Polaznih istraživanja.

U Nikšiću, 20.11.2024.

Komisija:

N. Krivokapić

P. Živković

FILOZOFSKI FAKULTET UNIVERZITETA CRNE GORE
VIJEĆU FILOZOFSKOG FAKULTETA
CENTRU ZA DOKTORSKE STUDIJE

PREDMET: Izvještaj Komisije za ocjenu prijave doktorske disertacije mr Rejhana Kalača

Komisija za ocjenu prijave doktorske disertacije u sastavu:

1. Doc. dr Nataša Krivokapić, mentor
2. Prof. dr Goran Čeranić, član
3. Doc. dr Predrag Živković, član

dostavila je izvještaj za doktoranda mr Rejhana Kalača na temu **Sociološka analiza uticaja socio-ekonomskih faktora na migracije stanovništva sjevernog regiona Crne Gore.**

Komisija za ocjenu prijave doktorske disertacije saglasno roku iz stava 2, člana 35 Pravila doktorskih studija podnijela je Vijeću Filozofskog fakulteta izvještaj.

S poštovanjem,

Nikšić, 27.11.2024.

Predsjednik Komisije za doktorske studije

Prof. dr Goran Čeranić

UNIVERZITET CRNE GORE
FILOZOFSKI FAKULTET
NIKŠIĆ

PRIMLJENO 27.11.2024.			
ORG. JED.	POS.	PRILUKA	VRJEDNOST
01	4175		